

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

УХВАЛЕНО

Вченою радою Білоцерківського
національного аграрного
університету
Протокол № 10

від «21» жовтня 2025 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор Білоцерківського
національного аграрного
університету, професор

Олена Шчерба

«21» жовтня 2025 р.

Наказ № 235/Овід «21» жовтня 2025 р.

ПОЛОЖЕННЯ

**ПРО ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО
ФАХОВОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, ЗА ЯКИМИ
ПРОВОДИТЬСЯ ПІДГОТОВКА ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ
У БІЛОЦЕРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Комплексний фаховий іспит є складовою частиною навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю (освітньо-науковою програмою). Комплексний фаховий іспит проводиться з метою встановлення рівня теоретичної підготовки, глибини професійних знань і вмінь, знання загальних концепцій, основних теоретичних та практичних проблем, історії формування та розвитку даної галузі науки, виявити обізнаність у науковій літературі, включаючи міжнародні та вітчизняні періодичні видання, володіння сучасними методами наукових досліджень, розуміння еволюційного розвитку теоретичних засад та дефініцій категорій та понять відповідної галузі науки, наукового кругозору здобувача наукового ступеня доктора філософії, підготовленості його до самостійної науково-дослідної та педагогічної діяльності. Здобувач повинен продемонструвати знання сучасного стану наукової проблеми та перспектив розвитку відповідної галузі науки, актуальність, новизну та практичне значення досліджень за темою дисертації.

1.2. Складання комплексного фахового іспиту є обов'язковою умовою підготовки докторів філософії за відповідною освітньо-науковою програмою.

1.3. До категорії здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (далі – здобувачі) належать аспіранти денної (очної) та заочної форм навчання, а також здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, які прикріплені до кафедр Білоцерківського національного аграрного університету (далі – Білоцерківський НАУ).

1.4. Порядок проходження випробування з комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності регламентує Положення «Про порядок проведення комплексного фахового іспиту зі спеціальностей, за якими проводиться підготовка доктора філософії у Білоцерківському національному аграрному університеті».

1.5. Положення «Про порядок проведення комплексного фахового іспиту зі спеціальностей, за якими проводиться підготовка доктора філософії у Білоцерківському національному аграрному університеті» розроблено відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (зі змінами), Положення «Про організування освітнього процесу для аспірантів та осіб, що здобувають вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою, у Білоцерківському національному аграрному університеті», освітньо-наукових програм підготовки здобувачів ступеня доктора філософії.

2. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ З ВІДПОВІДНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

2.1. Комплексний фаховий іспит з відповідної спеціальності приймається організовано два рази на рік у формі сесій. Терміни проведення сесій затверджуються щороку наказом ректора Білоцерківського НАУ.

2.2. У разі дочасної подачі здобувачем дисертації до захисту, комплексний фаховий іспит може бути прийнятий раніше, ніж передбачено навчальним планом.

2.3. Комплексний фаховий іспит проводиться відповідно до «Програми комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності у Білоцерківському національному аграрному університеті», яка затверджується головою Академічної ради з реалізації відповідної освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії.

2.4. Комплексний фаховий іспит з відповідної спеціальності проводиться з використанням екзаменаційних білетів. Білети затверджуються проректором з наукової та інноваційної діяльності та підписуються Гарантом відповідної освітньо-наукової програми, який несе відповідальність за перелік питань та формування білетів.

2.5. Для підготовки до відповіді здобувачем використовуються екзаменаційні листки, які після іспиту зберігаються у відділі аспірантури та докторантури впродовж року.

2.6. На кожного здобувача заповнюється протокол комплексного фахового іспиту, до якого вносяться: прізвища присутніх членів комісії з приймання комплексного фахового іспиту, з обов'язковим зазначенням їх наукових ступенів, вчених звань і посад; перелік питань екзаменаційного білету; додаткові питання, які задаються здобувачеві під час складання іспиту.

Протоколи засідання комісій з приймання комплексних фахових іспитів разом з екзаменаційними листками подаються головою комісії у відділ аспірантури та докторантури і зберігаються в архіві університету впродовж 50 років (наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2012 р. № 578/5 «Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів» (із змінами).

2.7. Запис на комплексний фаховий іспит з відповідної спеціальності здійснюється у відділі аспірантури та докторантури згідно з поданими заявами (додаток 1).

2.8. Допуск здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії до складання комплексного фахового іспиту здійснюється за наказом ректора

Білоцерківського НАУ, за умови виконання освітньо-наукової програми підготовки і подання до відділу аспірантури та докторантури висновку наукового керівника щодо готовності роботи до розгляду на розширеному засіданні кафедри та повного пакету документів і матеріалів, визначених цим Положенням.

2.9. У випадку, якщо здобувач не з'явився на іспит з поважних причин, які підтверджені документально, він може бути допущений ректором Білоцерківського НАУ до складання комплексного фахового іспиту впродовж поточної сесії або у нові визначені терміни.

2.10. У разі отримання незадовільної оцінки повторне складання іспиту впродовж поточної сесії здобувачеві не дозволяється.

2.11. Рішення комісії з приймання комплексного фахового іспиту може бути оскаржене здобувачем перед ректором Білоцерківського НАУ впродовж трьох днів, але не пізніше терміну поточної сесії.

Для розгляду апеляцій (оскаржень) щодо екзаменаційної оцінки створюється апеляційна комісія, яка розглядає апеляційну справу по суті та приймає остаточне рішення. Апеляційна комісія діє відповідно до Положення про апеляційну комісію. Склад апеляційної комісії щороку затверджується наказом ректора Білоцерківського НАУ.

2.12. Іноземці та особи без громадянства складають комплексний фаховий іспит на загальних підставах.

2.13. Відповідальність за дотримання вимог встановленого Положення несе голова відповідної екзаменаційної комісії з приймання комплексного фахового іспиту та ректор Білоцерківського НАУ.

2.14. Комплексні фахові іспити, прийняті з порушенням вимог цього Положення, вважаються недійсними.

2.15. Відповідальність за організацію та проведення комплексного фахового іспиту покладається на відділ аспірантури та докторантури Білоцерківського НАУ.

3. РЕЗУЛЬТАТИ СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ З ВІДПОВІДНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

3.1. Рівень знань аспіранта / здобувача під час складання комплексного фахового іспиту оцінюється за такими критеріями (національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та сумою балів і шкалою ECTS: A (90-100 балів), B (82-89), C (75-81), D (64-74), E (60-63), FX (менше 59):

«Відмінно» – A (90-110) – аспірант / здобувач демонструє як знання, так і розуміння питань, а також проявляє здатність застосовувати педагогічні, дослідні та інформаційні компетенції на практиці за напрямом свого навчання.

Зміст відповідей повністю відповідає змісту питань.

«Добре» – В (82-89) – аспірант / здобувач демонструє як знання, так і розуміння питань, але відчуває незначні проблеми при прояві здатності застосовувати педагогічні, дослідні та інформаційні компетенції на практиці за напрямом свого навчання. Зміст відповідей в основних рисах відображає зміст питань.

С (75-81) – аспірант / здобувач демонструє як знання, так і розуміння питань, але відчуває незначні проблеми при прояві здатності застосовувати педагогічні, дослідні та інформаційні компетенції на практиці за напрямом свого навчання. Відповіді на запитання містять певні неточності.

«Задовільно» – D (64-74) – зміст відповідей аспіранта / здобувача в основних рисах відображає зміст питань, але допускаються помилки. Не всі питання білету розкриті повністю. Здобувач не повністю володіє термінологією та літературою. Порушуються норми філософського мовлення, нечіткість і двозначність висловлювань. Слабка практична застосовність педагогічних, дослідницьких та інформаційних компетенції за профілем навчання.

Е (60-63) – зміст відповідей аспіранта / здобувача в основних рисах відображає зміст питань, але допускаються помилки. Незнання неprinципових питань з матеріалу. Здобувач не повністю володіє термінологією та літературою, не вміє послідовно й аргументовано висловлювати думку. Слабка практична застосовність педагогічних, дослідницьких та інформаційних компетенції за профілем навчання.

«Незадовільно» FХ (менше 59) – зміст відповідей аспіранта / здобувача не відображає зміст питань, грубі помилки, а також незнання ключових визначень і літератури. Відповіді не носять характер розгорнутого викладу теми, на вид відсутність практичного застосування педагогічних, дослідницьких та інформаційних компетенції за профілем навчання.

3.2. При складанні комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності позитивна оцінка ставиться у тому випадку, якщо здобувач виявив глибокі знання у межах основної складової (програми) іспиту. Оцінки «відмінно» та «добре» ставляться тільки у випадку вичерпних відповідей на запитання як за основною, так і додатковою складовою (питання відповідно до наукової спеціальності та питання пов'язані з напрямом досліджень аспіранта).

3.3. Після складання комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності та за умови виконання індивідуального плану роботи в повному обсязі аспіранту видається довідка про виконання відповідної освітньо-наукової програми, визначена Положенням «Про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в Білоцерківському національному аграрному університеті».

4. ВИМОГИ ДО СКЛАДУ КОМІСІЙ З ПРИЙМАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ

4.1. Комісії з приймання комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності щороку призначаються наказом ректора Білоцерківського НАУ у складі голови комісії (проректора з наукової та інноваційної діяльності), гаранта освітньо-наукової програми та неменше трьох членів з числа кваліфікованих науково-педагогічних і наукових працівників, які працюють в Білоцерківському НАУ за основним місцем роботи, докторів і кандидатів наук (докторів філософії) (два з яких мають бути докторами наук, третій – кандидатом наук (доктором філософії) з відповідної спеціальності). У разі необхідності можуть запрошуватися фахівці з інших закладів вищої освіти чи наукових установ України.

4.2. До складу комісій можуть входити наукові керівники здобувачів, але з метою об'єктивної оцінки знань здобувача при формуванні комісій для прийому комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності рекомендовано обмежувати участь наукових керівників аспірантів / здобувачів, а також розширювати склад комісій у випадку, коли науковий керівник входить до її складу.

5. СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ

5.1. Комплексний фаховий іспит складається із відповідей на білет, який включає питання з дисциплін професійної та практичної підготовки, питання з вибіркових дисциплін аспіранта, які враховують новітні досягнення у відповідній галузі науки і практики на основі всебічного узагальнення результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців останніх років та питання, пов'язані з напрямом досліджень аспіранта (за темою дисертаційного дослідження).

5.2. Питання, пов'язані з останніми досягненнями у відповідній галузі науки, розробляються відповідною кафедрою; а питання пов'язані, з напрямом досліджень аспіранта, розробляються дисертантом особисто і розглядаються відповідною кафедрою, підписуються Гарантом освітньо-наукової програми та затверджується проректором з наукової та інноваційної діяльності.

6. ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ З ВІДПОВІДНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

6.1. Комплексний фаховий іспит проводиться відповідно до «Програми комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності у Білоцерківському національному аграрному університеті».

6.2. Для складання комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності здобувачеві у визначений термін необхідно подати у відділ аспірантури та докторантури такі документи і матеріали:

- заяву на ім'я проректора з наукової та інноваційної діяльності (*додаток 1*);
- висновок наукового керівника здобувача про готовність дисертації до розгляду на розширеному засіданні кафедри;
- подання кафедри у формі витягу з протоколу з рекомендацією щодо складання комплексного фахового іспиту з відповідної спеціальності на підставі вивчення ступеня готовності дисертації, встановлення відповідності теми дисертаційної роботи вимогам Стандарту вищої освіти з підготовки доктора філософії та освітньо-науковій програмі з даної спеціальності, наявності не менше трьох публікацій у наукових фахових виданнях України та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science;
- перелік питань (не менше десяти), пов'язаних з останніми досягненнями у відповідній галузі науки та питання, пов'язані з напрямом досліджень аспіранта, розроблених кафедрою та оформлених відповідно до *додатка 2*;
- список наукових праць. До списку наукових праць включаються всі опубліковані наукові праці - статті у фахових виданнях України з відповідної галузі науки та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science, матеріали науково-практичних конференцій, публікацій, публікації в інших виданнях. До іспиту допускаються здобувачі, які мають три і більше статті у наукових фахових виданнях України та у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science.

7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Положення «Про порядок проведення комплексного фахового іспиту зі спеціальностей, за якими проводиться підготовка доктора філософії у Білоцерківському національному аграрному університеті» розглядається та ухвалюється вченою радою університету та вводиться в дію наказом ректора.

7.2. Положення «Про порядок проведення комплексного фахового іспиту зі спеціальностей, за якими проводиться підготовка доктора філософії у Білоцерківському національному аграрному університеті» набуває чинності з дня введення його в дію наказом ректора, якщо інше не передбачається тим же наказом.

7.3. Зміни до Положення «Про порядок проведення комплексного фахового іспиту зі спеціальностей, за якими проводиться підготовка доктора філософії у

Білоцерківському національному аграрному університеті» розглядаються й ухвалюються вченою радою університету за поданням проректора з наукової та інноваційної діяльності, затверджується його нова редакція, або дія Положення скасовується, та вводиться в дію наказом ректора.

ПОГОДЖЕНО:

Проректор з наукової та
інноваційної діяльності

Ольга ВАРЧЕНКО

Начальник юридичного відділу

Ярослав ЯЦЮК

Завідувач відділу аспірантури
та докторантури

Олена ВАСИЛЕНКО

Додаток 1
до Положення «Про порядок
проведення комплексного фахового іспиту
зі спеціальностей за якими проводиться
підготовка доктора філософії у
Білоцерківському національному
аграрному університеті»

ЗРАЗОК ЗАЯВИ ДЛЯ СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ

Проректору з наукової та інноваційної діяльності

_____ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)
аспіранта

_____ (прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____ року підготовки

спеціальності _____

(код та найменування спеціальності)

ЗАЯВА

Прошу допустити мене до складання комплексного фахового іспиту зі спеціальності _____

_____ (вказати шифр і назву спеціальності)

у весняну (осінню) сесію 20__ року відповідно до індивідуального плану роботи.

Тема наукового дослідження: _____

_____.

Тема затверджена Вченою радою _____ факультету
(протокол № __ від _____ 201_ р.).

(дата)

(підпис здобувача)

Віза наукового керівника

Віза завідувача відділу аспірантури та докторантури

Додаток 2
до Положення «Про порядок
проведення комплексного фахового іспиту
зі спеціальностей за якими проводиться
підготовка доктора філософії у
Білоцерківському національному
аграрному університеті»

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ПИТАНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОСТАННІМИ ДОСЯГНЕННЯМИ
У ВІДПОВІДНІЙ ГАЛУЗІ НАУКИ**

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
09117, пл. Соборна 8/1, м. Біла Церква, Київська обл., Україна, тел./факс (04563) 5-12-88

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової та інноваційної
діяльності _____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)
«___» _____ 20___ р.

Питання для складання комплексного фахового іспиту зі спеціальності
_____ для здобувача наукового ступеня доктора філософії
(вказати шифр і назву спеціальності)

(вказати прізвище, ім'я, по батькові повністю)

за вибічковими дисциплінами аспіранта, які враховують новітні досягнення у відповідній галузі науки і практики на основі всебічного узагальнення результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців останніх років.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

Гарант освітньо-наукової програми _____

(підпис)

(ініціали і прізвище)

*Додаток 3
до Положення «Про порядок
проведення комплексного фахового іспиту
зі спеціальностей за якими проводиться
підготовка доктора філософії у
Білоцерківському національному
аграрному університеті»*

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ПИТАНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ З НАУКОВИМИ ДОСЛІДЖЕННЯМИ

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
09117, пл. Соборна 8/1, м. Біла Церква, Київська обл., Україна, тел./факс (04563) 5-12-88

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової та інноваційної
діяльності _____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » _____ 20 ____ р.

Питання для складання комплексного фахового іспиту зі спеціальності
_____ для здобувача наукового ступеня доктора філософії
(вказати шифр і назву спеціальності)

_____ (вказати прізвище, ім'я, по батькові повністю)
за темою дисертаційної роботи: « _____ »
(вказати тему)

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

Гарант освітньо-наукової програми _____

(підпис)

(ініціали і прізвище)